

ANIVERSARIS

10 anys del Papa Francesc

Nobert Miracle¹

El 13 de març de 2013 va ser escollit bisbe de Roma, el llavors arquebisbe de Buenos Aires, Mons. Jorge Mario Bergoglio. Els catòlics d'arreu del món esperàvem el nou papa, encara amb els ulls humitejats per la sorprenent renúncia de Benet XVI, un «humil treballador de la vinya del Senyor», un papa ancià amb una extraordinària juvenesa espiritual, que també l'esperava pregant des de la residència pontifícia de Castelgandolfo. Han passat 10 anys des d'aquell dia. És possible fer un balanç d'aquest temps de pontificat? Intentarem fer-ho, encara que és arriscat perquè aquest pontificat no ha acabat i, sens dubte aniran apareixent noves situacions a l'Església i al món que Francesc haurà d'afrontar.

El cardenal Tauran, va anunciar des de la balconada de Sant Pere que l'escollit era el cardenal porteny Jorge Mario Bergoglio i que portaria el nom de Francesc. La seva elecció per part dels cardenals va provocar una veritable sorpresa entre els periodistes, especialment els anomenats “vaticanistes” i fins i tot entre molts membres de la Companyia de Jesús. També a l'Argentina va sorprendre, ja que el cardenal de Buenos Aires, de 76 anys, ja havia presentat al papa l'obligatòria renúncia al càrrec per raons d'edat. La presidenta del país, Cristina Fernández, va rebre la notícia amb poc entusiasme i encara amb menys entusiasme es van manifestar alguns mitjans de comunicació.

Era el primer papa llatinoamericà i el primer papa jesuïta de la història. L'elecció del nom també va ser curiosa. Cap pontífex havia utilitzat mai el nom del «poverello» d'Assís i ell mateix va explicar el significat d'aquesta elecció en relació al desig de viure en una Església pobra per als pobres.

Des del primer moment Francesc va tenir gestos nous *suaviter in modo, fortiter in re*. La seva primera aparició ja expressava aquesta suavitat en les formes, però una clara fermesa en la defensa dels principis. A la balconada de Sant Pere es mostrà senzill en la manera de presentar-se com a nou bisbe de Roma; el canvi de lloc de residència al Vaticà des dels apartaments pontificis a la casa de Santa Marta; la profunda estima expressada al seu antecessor el papa Benet; les primeres sortides del Vaticà a la ciutat de Roma com ara anar a pagar el deute a la residència on es va hostatjar abans del conclave, les telefonades als amics argentins; la imatge

d'un home lliure que no es deixa controlar per l'entorn i que vol escoltar el batec de l'Església universal.

Goso a descriure a manera de balanç i seguint el conegut inici de la *Gaudium et spes* allò que em sembla que es pot remarcar d'aquests 10 anys del papa Francesc.

Els goigs i les esperances

1. Una Església que és deixeble i missionera

La seva primera exhortació apostòlica *Evangelii gaudium* va esdevenir programàtica fins i tot en el seu títol. Evangelitzar i joia són els mots de força que Francesc proposa a tota l'Església: ens vol invitar a una etapa evangelitzadora marcada per aquesta joia, i indicar camins per a la marxa de l'Església en els pròxims anys, sempre partint de la renovació del trobament personal amb Jesucrist. L'Església, que és Mare i Mestra, tal com va afirmar bellament Joan XXIII, no pot oblidar que és deixeble del Mestre. La nova evangelització per a la transmissió de la fe cristiana, de què tant va parlar Joan Pau II, Francesc la proposa en primer lloc en la pastoral ordinària amb els fidels que freqüenten la comunitat i es reuneixen per partir el pa de la Paraula i el Pa de vida eterna, i també amb aquells que mantenen una fe catòlica sincera, però no participen sovint del culte. En segon lloc proposa l'evangelització dels batejats que ja no experimenten el consol de la fe. Finalment la proposta de l'Evangeli a aquells qui no coneixen Crist o, coneixent-lo, l'han rebutjat. Utilitzant un bellíssim pensament de Benet XVI, Francesc escriu «els cristians tenen el deure d'anunciar Crist sense excloure ningú, no com qui imposa una nova obligació, sinó com qui comparteix una joia (...) L'Església no creix per proselitisme sinó "per atracció"» (EG 14).

És molt freqüent en el magisteri de Francesc la referència a proposar una «Església en sortida» que entén com oberta a l'evangelització, és a dir «atrevir-se a arribar a totes les perifèries que necessiten la llum de l'Evangeli», semblantment a allò que Benet XVI proposava amb la seva idea d'obrir-se a l'atri dels gentils.

2. La reforma en l'Església.

A la *Lumen Gentium* hi trobem aquella coneguda expressió «l'Església, santa i alhora necessitada sempre de purificació». En alguns moments de la història aquesta renovació es fa més urgent per la situació en què es troba en aquella etapa. És innegable que, després del Vaticà II ha arribat un ressorgiment espiritual i litúrgic, un impuls missioner, un compromís ecumènic com mai, una aparició de moviments apostòlics que han fet un gran bé en la vida personal i comunitària dels catòlics, una presència indiscutible enmig del món, que

podríem simbolitzar en els dies de la mort i el funeral a Roma de Joan Pau II. No obstant, també ens hem adonat de greus problemes interns en el si de l'Església Catòlica i de la profunda batalla cultural que es planteja avui contra la manera d'entendre la persona i el món. Tot plegat, demana afrontar una renovació, una reforma en l'Església, que Francesc no ha defugit i ens vol indicar com fer-la, prenent com a punt de partença la conversió personal, pastoral i eclesial, seguint les petjades dels ensenyaments del Vaticà II i dels papes que visqueren en primera línia aquest joíós esdeveniment eclesial.

3. Canonitzacions i beatificacions

Francesc ha publicat l'exhortació apostòlica *Gaudete et exsultate*, per tal de fer ressonar la crida a la santedat: «el rostre més bonic de l'Església» que és un projecte del Pare per reflectir i encarnar, en un moment determinat de la història, un aspecte de l'Evangelí. Durant aquests 10 anys de pontificat ha canonitzat homes i dones d'arreu del món, essent el Papa que més canonitzacions ha efectuat. Ha canonitzat papes com Joan XXIII, Pau VI i Joan Pau II; missioners com Teresa de Calcuta, José de Anchieta o Juníper Serra; preveres diocesans com José Gabriel Brochero; laics i laiques com els pares de Santa Teresa de l'Infant Jesús; màrtirs, com l'arquebisbe Romero, els màrtirs d'Otranto, els màrtirs de la persecució religiosa a Espanya, a Mèxic, de la persecució nazi i de la persecució comunista; fundadors i fundadores; grans testimonis de discipulat de Jesús, com Carles de Foucauld o John Henry Newman, que demostren com cada un pel seu camí pot esdevenir reflex de la presència de Déu.

4. La fraternitat i l'amistat social

Fratelli tutti és l'encíclica que aborda la situació del nostre món que qualifica com un món tancat envoltat d'ombres i la necessitat de pensar i gestar un

món obert, en què reafirma la seva negativa a la guerra i a la globalització de la indiferència. Francesc cerca mostrar que la fraternitat s'ha de promoure no només amb paraules sinó amb fets. L'encíclica que es publica quan ja ha començat la gran pandèmia del coronavirus resulta profètica en fer veure que ningú no se salva sol i que els problemes globals demanen solucions globals.

5. La cura de la creació

Una de les grans qüestions d'aquest inici de segle XXI té a veure amb l'ecologia i també en això Francesc ha estat profeta sobretot amb la publicació de l'encíclica *Laudato si'*. Se centra en la cura de l'entorn natural i de totes les persones, i també en qüestions més àmplies de la relació entre Déu, els éssers humans i la Terra.

L'impacte del pensament del Papa i la seva veu s'ha demostrat cada dia més clarivident davant la profunda crisi climàtica, la crisi sanitària i la crisi econòmica que estem vivint.

6. El diàleg interreligiós

Francesc ha assenyalat el diàleg com una qüestió crucial en aquesta era de la globalització en què es registra una acceleració de les comunicacions internacionals. I també succeeix així amb el diàleg interreligiós. El diàleg és vist en el pensament del Papa com a antídota a l'extremisme, i com un signe providencial per a la pau i la fraternitat.

El Papa vol promoure amb altres creients, de manera fraterna i convivencial, el camí de la recerca de Déu; considerant les persones d'altres religions no de manera abstracta, sinó concreta, amb una història, amb desitjos, ferides i somnis. D'una manera molt clara ho havia fet amb el món hebreu a l'Argentina i ha volgut intensificar aquest diàleg especialment amb el món de l'Islam. Les seves nombroses visites a països islàmics i les entrevistes amb els dirigents dels diferents corrents espirituals del món musulmà així ho evidencien.

Les tristeses i les angoixes:

Al costat de les grans esperances que suscita el pontificat de Francesc, arrelat en l'Evangelí i molt especialment en la pàgina de les Benaurances, hi ha algunes profundes tristeses i angoixes en el nostre món que aquests deu anys s'han enquistat i pels qui el Papa ha dedicat molts esforços per descloure canals de solució. Destaco les tres que em semblen més clares: La guerra a Síria i la Guerra a Ucraïna; els migrants i els desplaçats a la Mediterrània, a Centreamèrica, al sud-est asiàtic; la situació d'Àfrica, un continent amb massa fam i sang. Cada una d'aquestes situacions tindrien moltes icones que les identifiquen: Lampedusa, Ciudad Juárez, Bangla Desh, Bangui...

També a nivell intern de l'Església en aquests 10 anys penso que hi ha rèmores que no acaben de fer funcionar correctament. Goso assenyalar aquests desafiaments.

La diplomàcia vaticana que fa la impressió que ha perdut pistonada. Els casos de la Xina amb uns acords amb el govern xinès molt fràgils, o recentment el desgavell a Nicaragua, penso que són lamentablement significatius.

La crisi dels abusos en el si de l'Església, en què essent la institució que més s'ha esmerçat en combatre'ls, continua apareixent com la institució més tacada i més tocada en la credibilitat davant l'opinió pública.

El perillós camí de l'Església Catòlica en algunes regions europees de parla alemanya i a Bèlgica, Holanda i Luxemburg, no presagia res de bo de cara a la unitat i a la pertinença a l'Església. Els passos que s'estan fent, com lamenta el cardenal Arborelius d'Estocolm (nascut en el luteranisme) porten camí cap a un possible cisma.

Malgrat la voluntat de reforma de l'estructura de la Cúria, són patents les dificultats amb algunes persones. Que un cardenal de la Cúria es trobi en aquests moments al banc dels acusats per corrupció econòmica és un contratestimoni molt feridor.

Finalment, em sembla que tot i que avui tècnicament els mitjans de comunicació de la Santa Seu són magnífics, hi ha molta dificultat en gestionar una bona comunicació i Francesc no se n'ha acabat de sortir prou bé amb els seus col·laboradors.

Resoldrà tots els problemes? Evidentment que no, però com molts cops ha manifestat Francesc no vol l'Església com si fos una peça de museu, ni tampoc un club de persones selectes. Mentre continuï anunciant Jesucrist Francesc, igual que Pau, sap que ha estat cridat a ser apòstol, escollit per anunciar l'evangeli de Déu.

¹ Professor d'Història de la Teologia, Facultat de Teologia de Catalunya